

DOKUMENTACJA KONSERWATORSKA

KAPLICA ŚW. KATARZYNY

przy ul. Bartoszyckiej w Lidzbarku Warmińskim

badania konserwatorskie
elewacji i wnętrza

Opracowanie: M. Cholewka

Zlecniodawca: Gmina Lidzbark Warmiński

mgr Mirosław Cholewka

DYPLMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW

NR DYPL. 2163/UMK

Olsztyn październik 2022

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

1.1 DANE OBIEKTU

- Rodzaj obiektu: obiekt sakralny
- Temat: kaplica cmentarna
- Datowanie: XVw, XIXw
- Lokalizacja: Lidzbark Warmiński ul. Bartoszycka
- Właściciel: Gmina Lidzbark Warmiński
- Technika: Obiekt murowany z cegły ceramicznej, wewnątrz tynkowany, dach dwuspadowy kryty dachówką ceramiczną, drzwi drewniane
- Wcześniejsze konserwacje lub renowacje: nie
- Wcześniejsze dokumentacje: tak
Inwentaryzacja architektoniczna aut. A Wysocki Olsztyn 1992

1.2. DANE O DOKUMENTACJI

- Autor badań konserwatorskich i dokumentacji: mgr M. Cholewka,
- Data i miejsce wykonania: Olsztyn, 07- 13 10 2022

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Lidzbark Warmiński został założony najprawdopodobniej w latach 1240- 1241. W czerwcu 1260 r. biskup Anzelm wydał w Lidzbarku dekret erekcji Kapituły Warmińskiej. Prawa miejskie otrzymał Lidzbark 12.VII.1308 r. od biskupa Eberharda z Nysy. W średniowieczu istniał w mieście szpital i kościół Ducha św.(zlokalizowany w pobliżu zamku). Po rozbiórce, tych obiektów co nastąpiło w 1505 r szpital Ducha św. złączono ze szpitalem św. Jerzego, przy którym oprócz kaplicy św. Jerzego była też kaplica św. Katarzyny na cmentarzu. Szpital św. Jerzego wraz z kaplicą został odnowiony przez biskupa Jana Dantyszka w 1543 r. i dotowany prze biskupa Marcina Kromera w 1583 r. Omawiana kaplica św. Katarzyny musiała być remontowana w początku XIX w, o czym świadczy neogotycki szczyt oraz wzmianka w wydanej w 1888 roku historii Lidzbarka. Autor pisze, że obecna kapliczka jest nowo wybudowana i mniejsza od poprzedniej i nie całkiem w tym samym miejscu¹.

Bibliografia.

1. *Historia Lidzbarka Warmińskiego* pod red Krzysztofa Mikulskiego i Eugeniusza Borodija T 1. Lidzbark W. 2002
2. *Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa*, BBiDZ Olsztyn VIII-199.0 aut. B Chlebowicz

3.0. OPIS OBIEKTU.

Kaplica wolnostojąca, murowana z cegły ceramicznej, wątek polski, miejscami nieprecyzyjny i chaotyczny. Dach dwuspadowy, pokryty holenderką, bryła jednokondygnacyjna, na planie prostokąta. Elewacje z neogotyckimi szczytami schodkowo- sterczynowymi, z dekoracyjnymi ażurowymi fryzami pomiędzy sterczynami. Sterczny zakończone daszkami czterospadowymi daszkami. Drzwi

¹ *Historia Lidzbarka Warmińskiego* pod red Krzysztofa Mikulskiego i Eugeniusza Borodija T 1. Lidzbark W. 2002, s. 102

ramowo- deszczułkowe z ościeżnicą. Wnętrze puste. Pierwotnie wejście prowadziło przez ostrołukowy otwór na ścianie wschodniej, zamurowany prawdopodobnie w XIX w z powodów praktycznych – niski i wąski.

Analizując historię obiektu można przypuszczać, iż kapliczka faktycznie w XIX w była remontowana, świadczą o tym nie tylko zapisy, ale również widoczne różnice w materiale zastosowanym na wymurowanie sterczynek. Od pewnej wysokości cegła jest innego rodzaju, wyraźnie XIX wieczna maszynowa. Trudno jest jednak stwierdzić czy stare sterczyny i w jakim kształcie zostały rozebrane i wymurowane nowe.

Widoczne różnice w materiale sterczynek.

Zdjęcie z 1990 roku z karty zabytku. Aut. B. Chlebowicz

Zbliżenie dachu. Widoczne zniszczenia. Kształt dachówek sugeruje, że była to raczej mnich mniszka, a nie obecna holenderka.

Widok drzwi, fot. z k. ewidencyjnej zabytku, aut. B. Chlebowicz.

4.0. METODYKA BADAŃ

Opracowanie dotyczy ścian elewacji i wnętrza kaplicy. Strop w kaplicy jest wtórny, wykonany ze współczesnych desek, zakrywa drewnianą konstrukcję dachu.

Badania *in situ* przeprowadzono 20 września 2022 roku. Dokonano oględzin obiektu, wykonano dokumentację fotograficzną, wykonano liczne odkrywki oraz pobrano próbki do badań laboratoryjnych w miejscach reprezentatywnych.

Na fotografiach udokumentowano miejsca pobrania próbek. Badaniom poddano warstwy barwne.

W ramach badań laboratoryjnych wykonano:

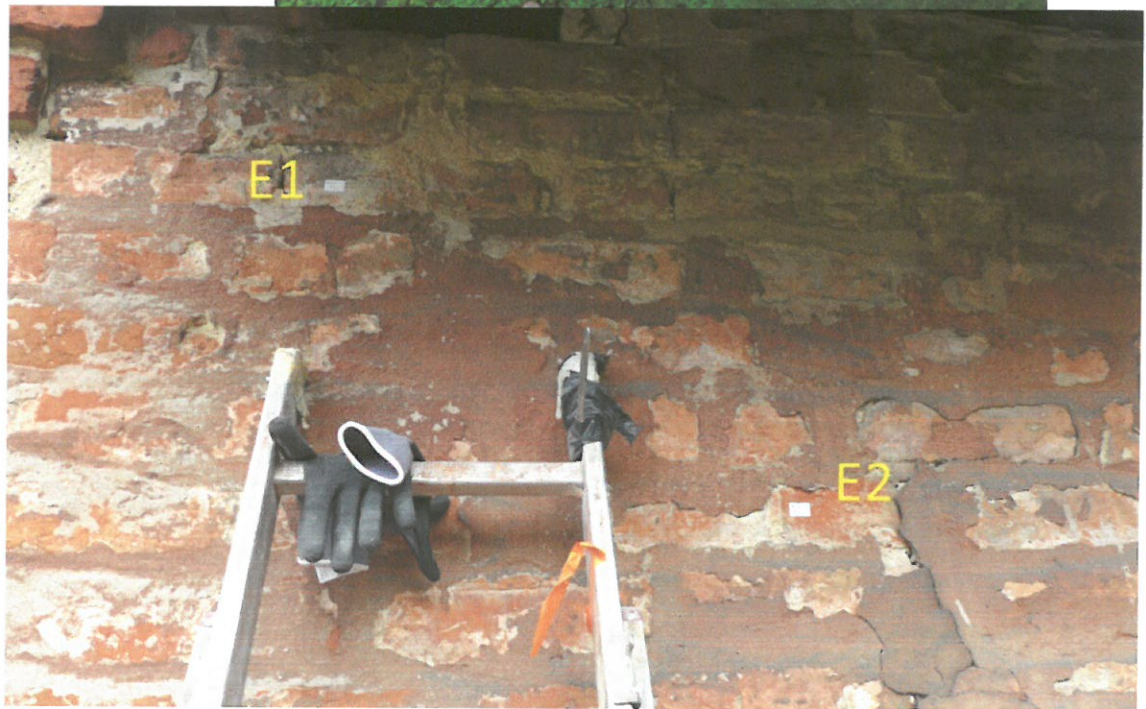
- naszlif pokazujący budowę próbki
- dokumentację fotograficzną próbki (fotografia makro)

4.1. ANALIZA WARSTW BARWNYCH -SCHEMAT POSTĘPOWANIA BADAWCZEGO

- a) wykonanie naszlifów przekrojów poprzecznych próbek,
- b) wykonanie fotografii przekrojów poprzecznych próbek z warstwami malarskimi
- c) opracowanie wyników badań.

Rezultaty ilustrują opracowane komputerowo fotografie przekrojów poprzecznych warstw malarskich. Stratygrafie interpretowano zamieszczając opis oraz wyniki w tabelkach.

5.0. WYNIKI BADAŃ.

Widok elewacji południowej z zaznaczeniem odkrywek.

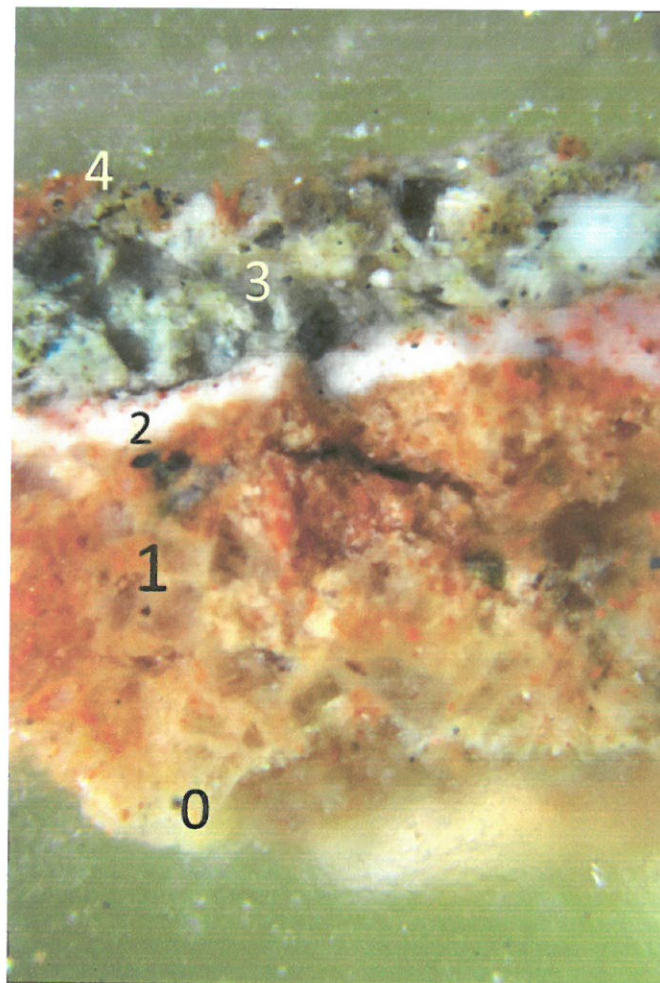
Odkrywka E1

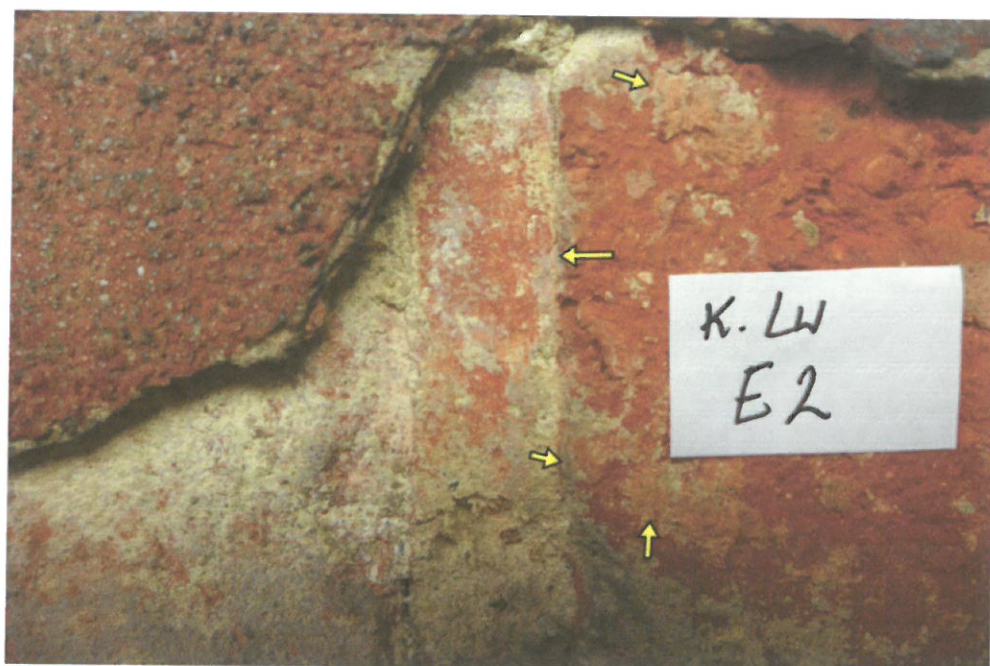
Na cegle widoczny w pierwszej warstwie czerwień na spoinie(1), dalej różowy tynk (2), w kolejnej warstwie tynk i bordowa zacierka (3-4)

Tab. 1. Stratygrafia warstw, odkrywka E1

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	spoina	--
1	I	warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	II	tynk	różowy
3	III	tynk	szary
4	IV	warstwa malarska wtórna	bordowa

Układ warstw jak poniżej- w pierwszej czerwona warstwa na spoinie i dalej różowy tynk

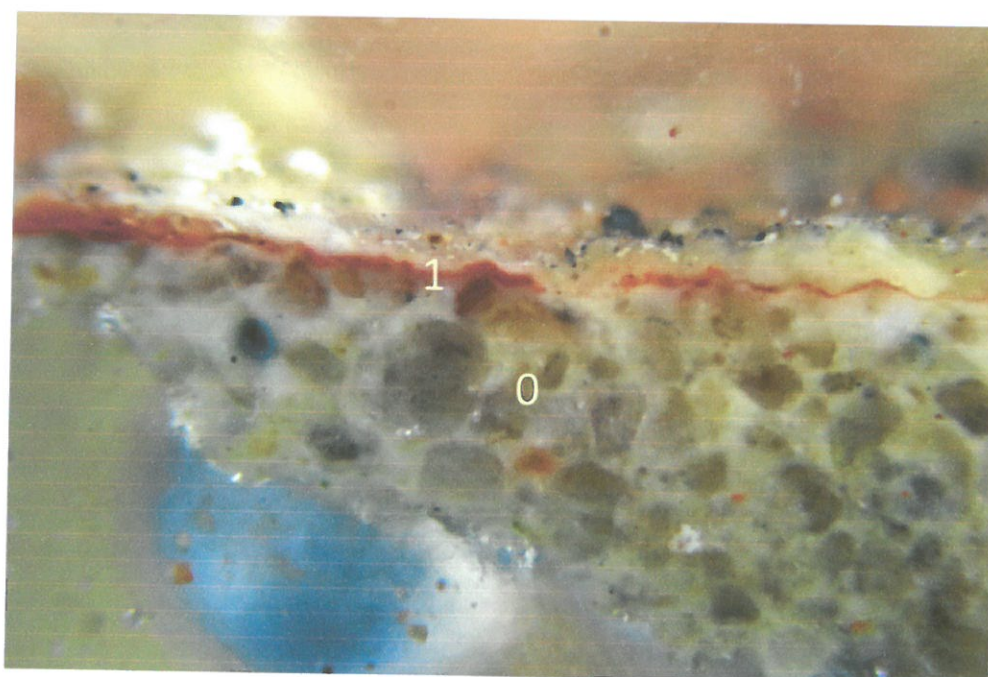
Odkrywka E2- widoczna czerwona spoina a także zaciągnięta zaprawa na cegłę.

Zbliżenie odkrywki E2.

Tab. 2. Stratygrafia warstw, odkrywka E2

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	spoina	--
1	I	warstwa malarska pierwotna	czerwony

Widoczna czerwona warstwa na spoinie.

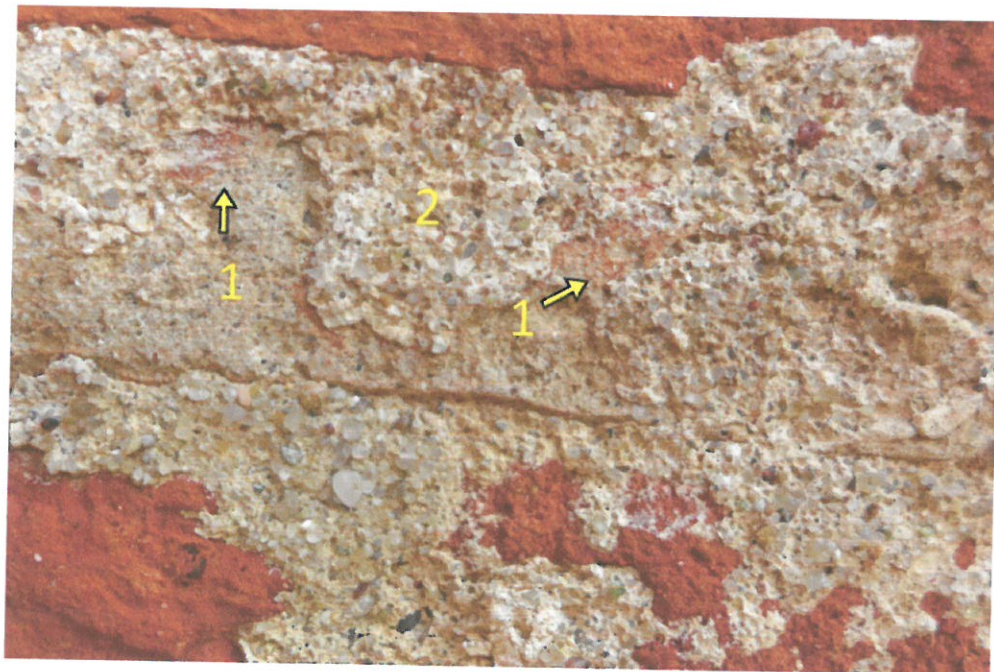
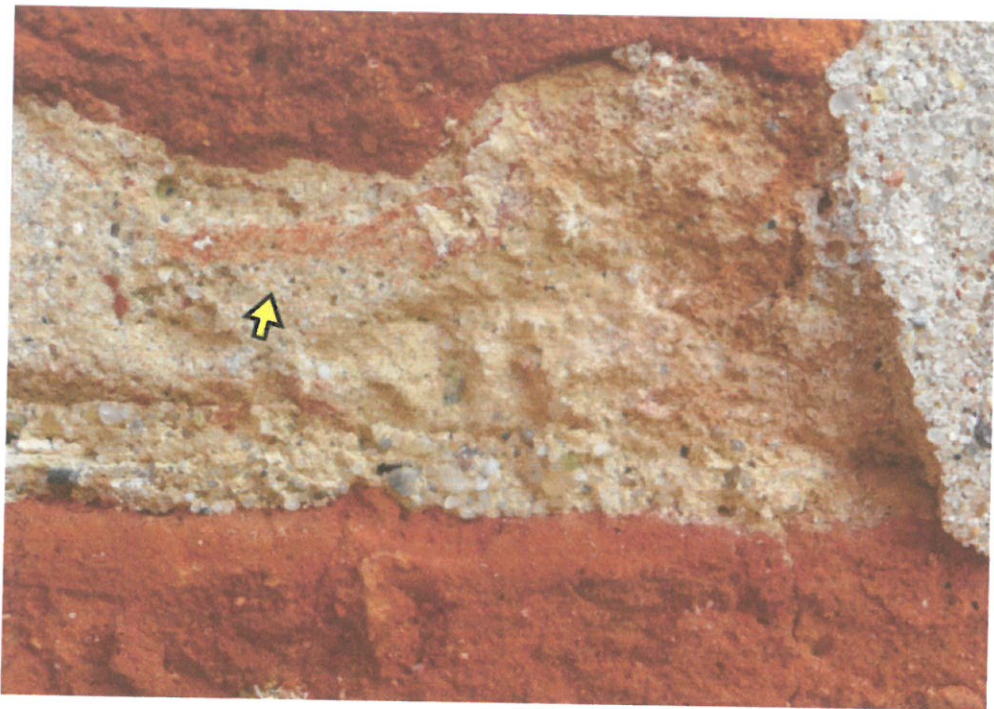
Elewacja frontowa (obecnie) z zaznaczeniem odkrywek.

Odkrywka E3- widać głównie warstwy późniejsze.

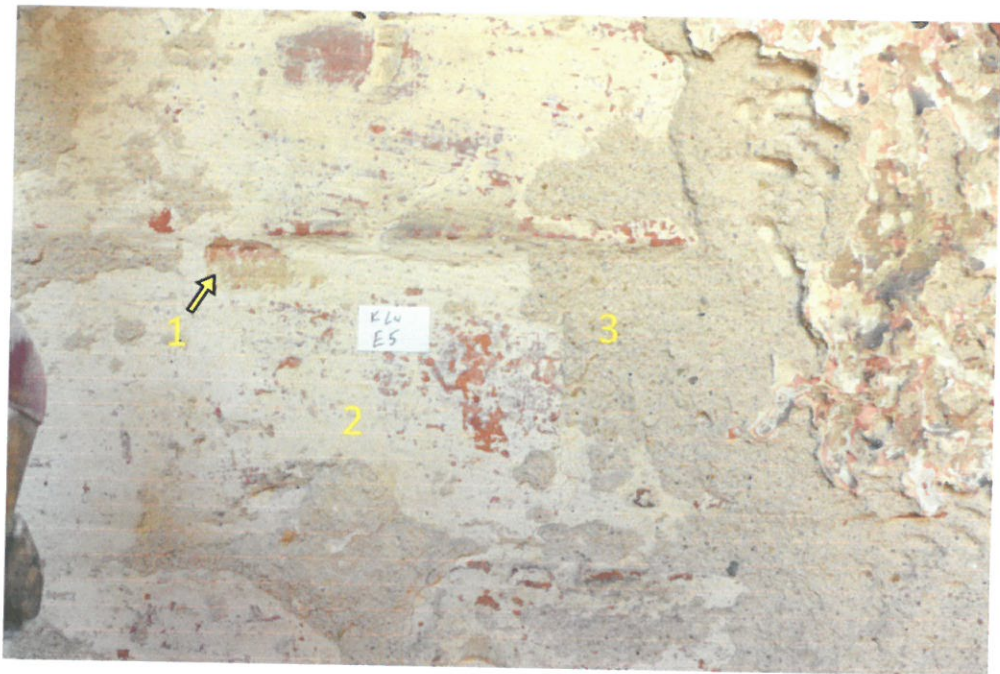
Odkrywka E4- widoczne ślady czerwieni na spoinie te same jak na odkrywce E2.

Zbliżenie odkrywki E4 i fragment obok- 1- czerwień na spoinie, 2- tynk

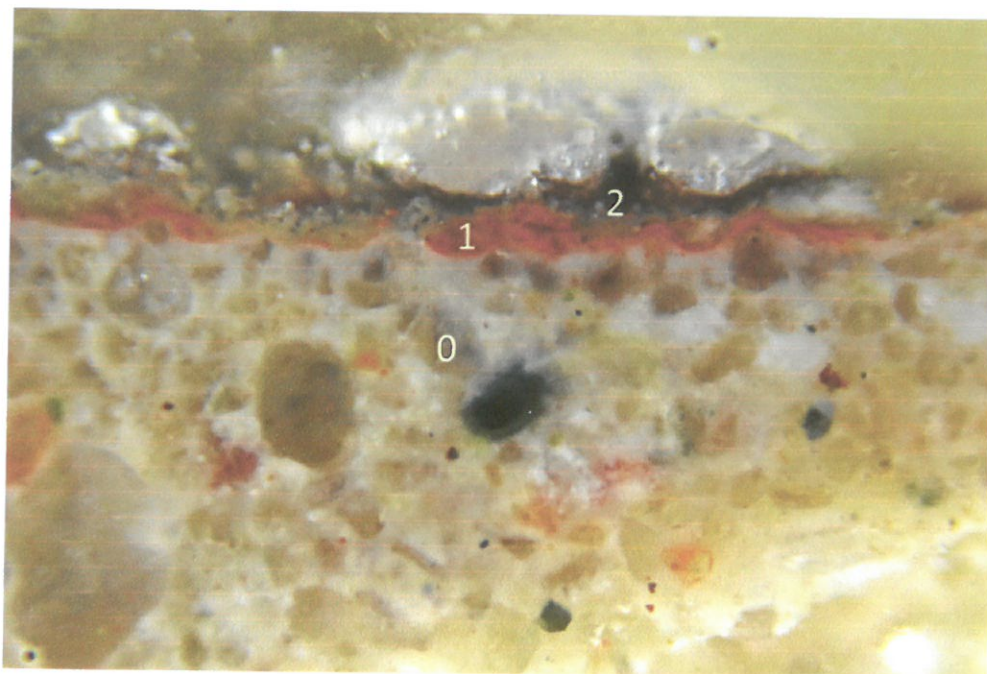

Widok odkrywki E5 i jej zbliżenie.

Zbliżenie odkrywki E5 w miejscu występowania najstarszych warstw-

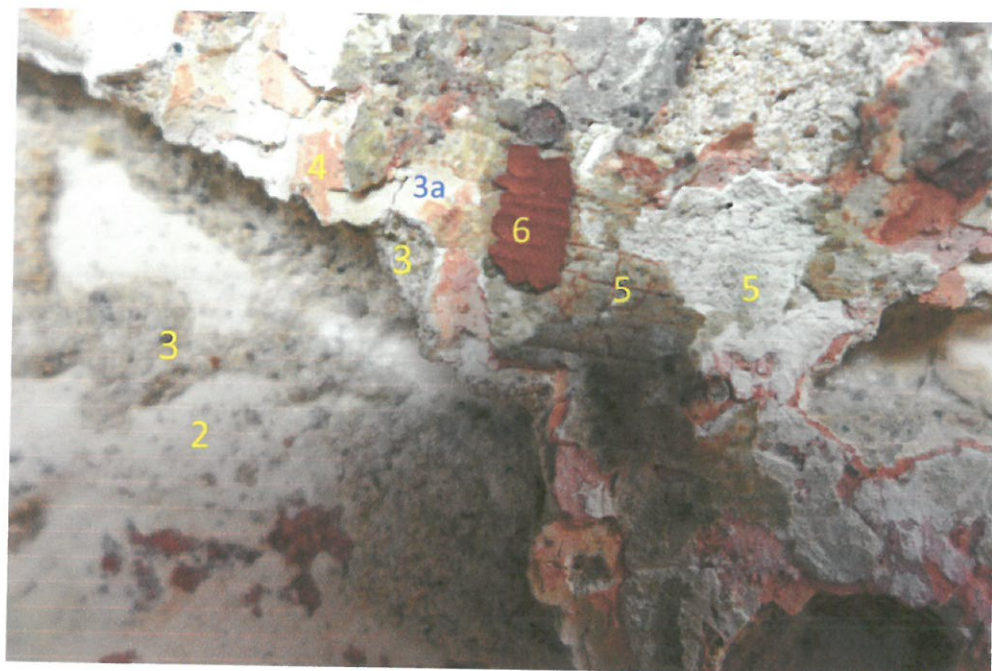
- 1- widoczna wcześniej czerwień na spoinie
- 2- tynk- zacierka
- 3- pobiata

Przekrój próbki z najstarszych warstw na elewacji północnej, jak na poprzednich na zaprawie spoinującej występuje czerwień, na niej szlichta

Tab. 3. Stratygrafia warstw, odkrywka E5

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	spoina	--
1	I	warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	II	tynk	szary

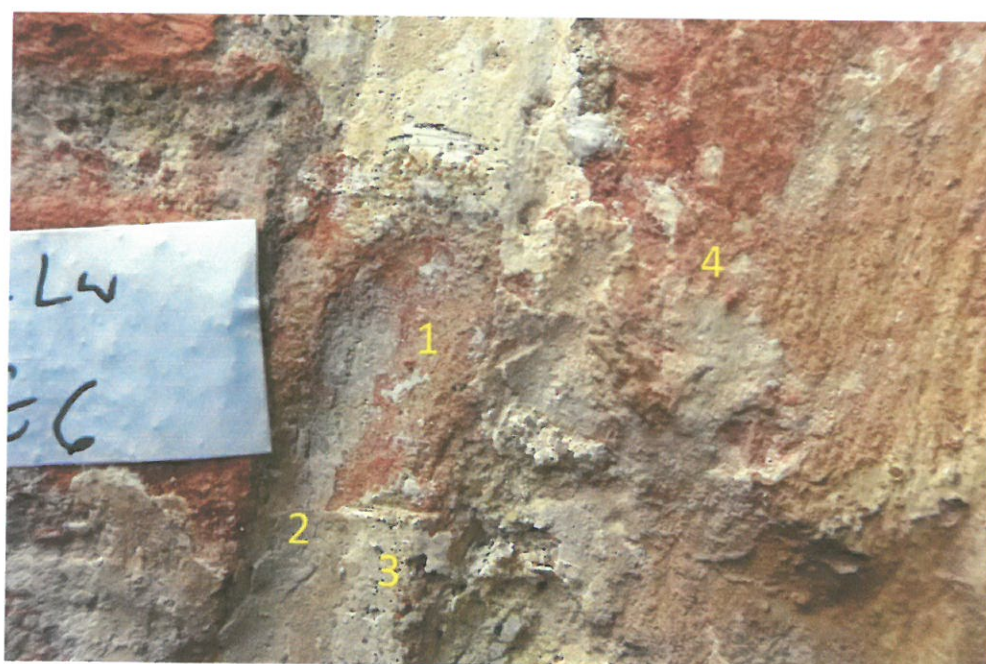

Odkrywka na elewacji północnej. Zachowało się tutaj najwięcej warstw, widać wielokrotne nakładane szlichty i na nich czerwienie

- 2- pobiąta
- 3- tynk
- 3a- pobiąta
- 4- różowy
- 5- pobiąta /szlichta/
- 6- czerwony

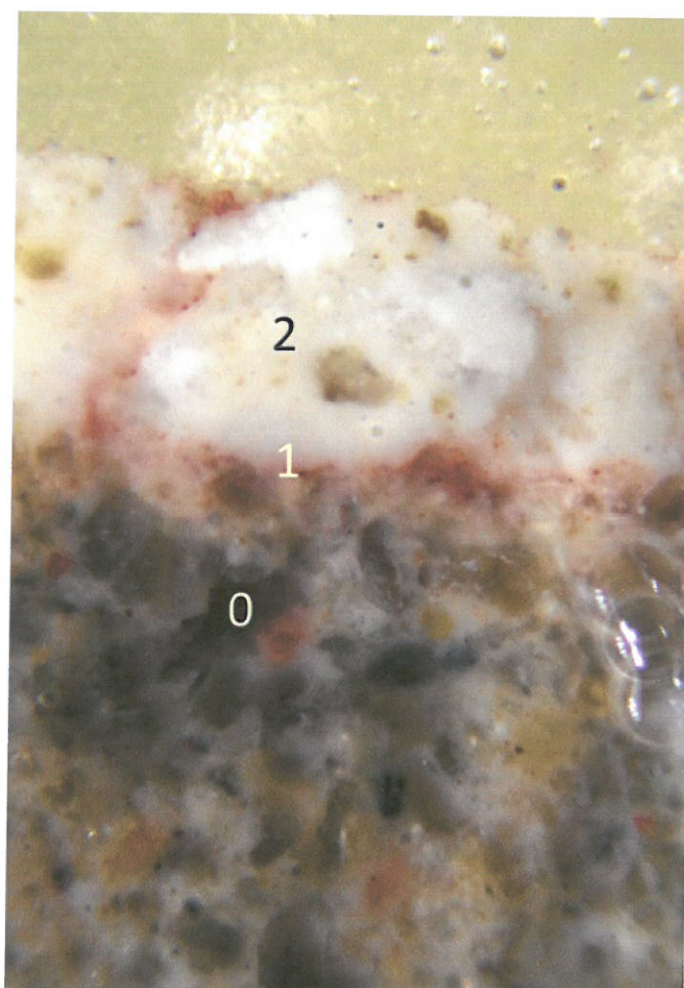
Elewacja wschodnia z zaznaczeniem odkrywek

Odkrywka E6- w pierwszej warstwie czerwień na spoinie.

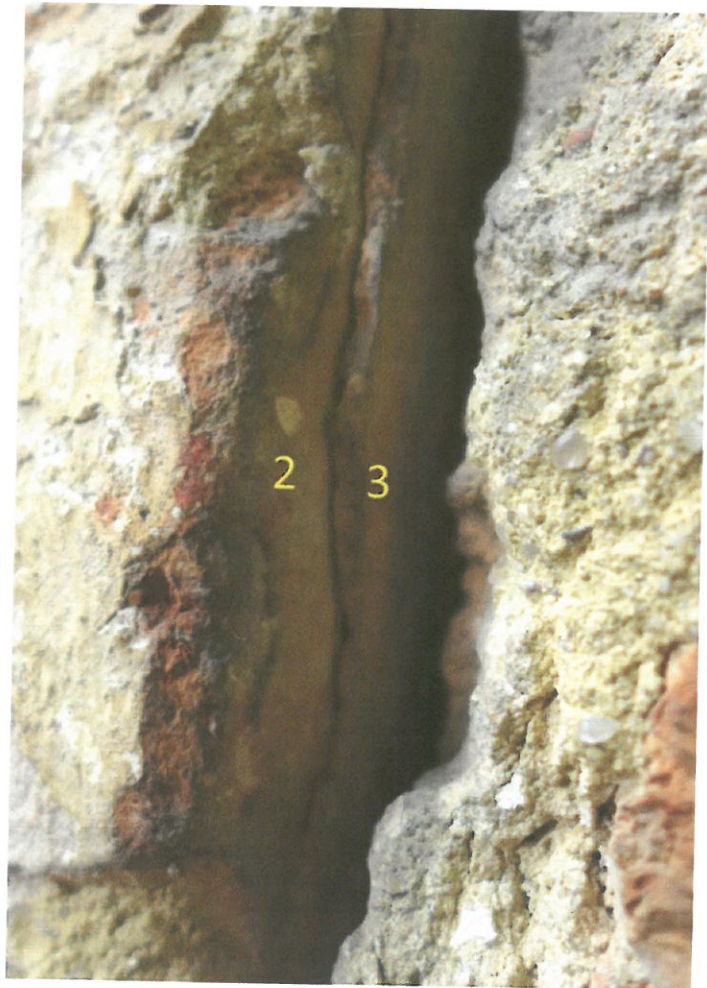
Tab. 4. Stratygrafia warstw, odkrywka E6- elewacja wschodnia

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	spoina	--
1	I	warstwa malarska pierwotna	czerwony
2	II	pobiała	biały

Zbliżenie odkrywki E7- widoczna czerwień na odcisniętej spoinie.

Odkrywka E8- w ościeżu zamurowanego otworu widać warstwy tynku malowane na czerwono

Wnętrze

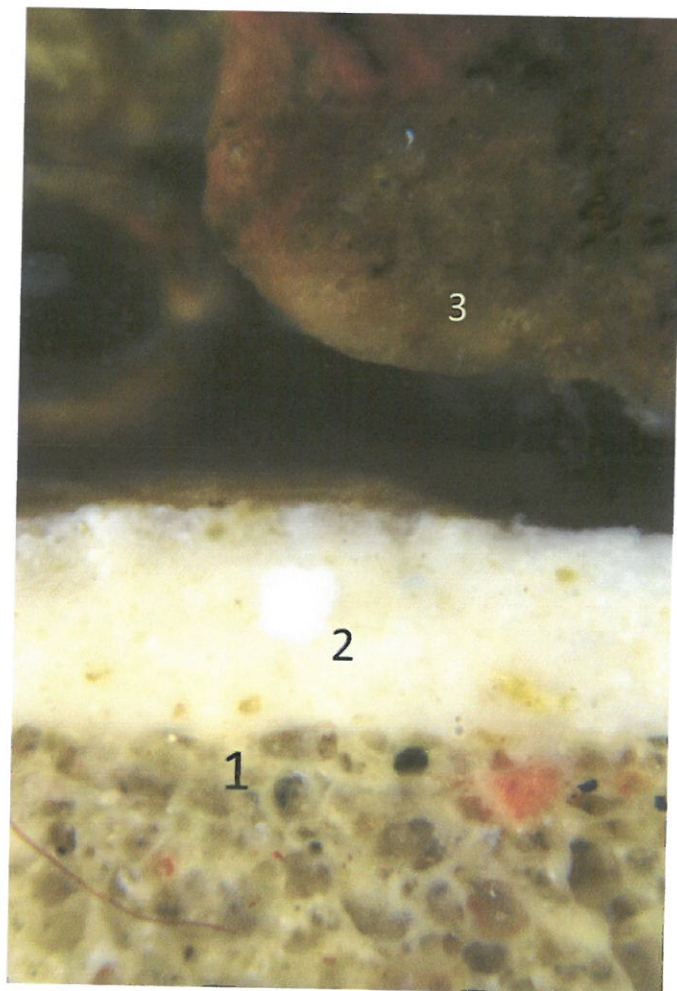
Widok ściany południowej z zaznaczeniem odkrywek

Widok odkrywek w1 i w2.

Zbliżenie odkrywki w1.

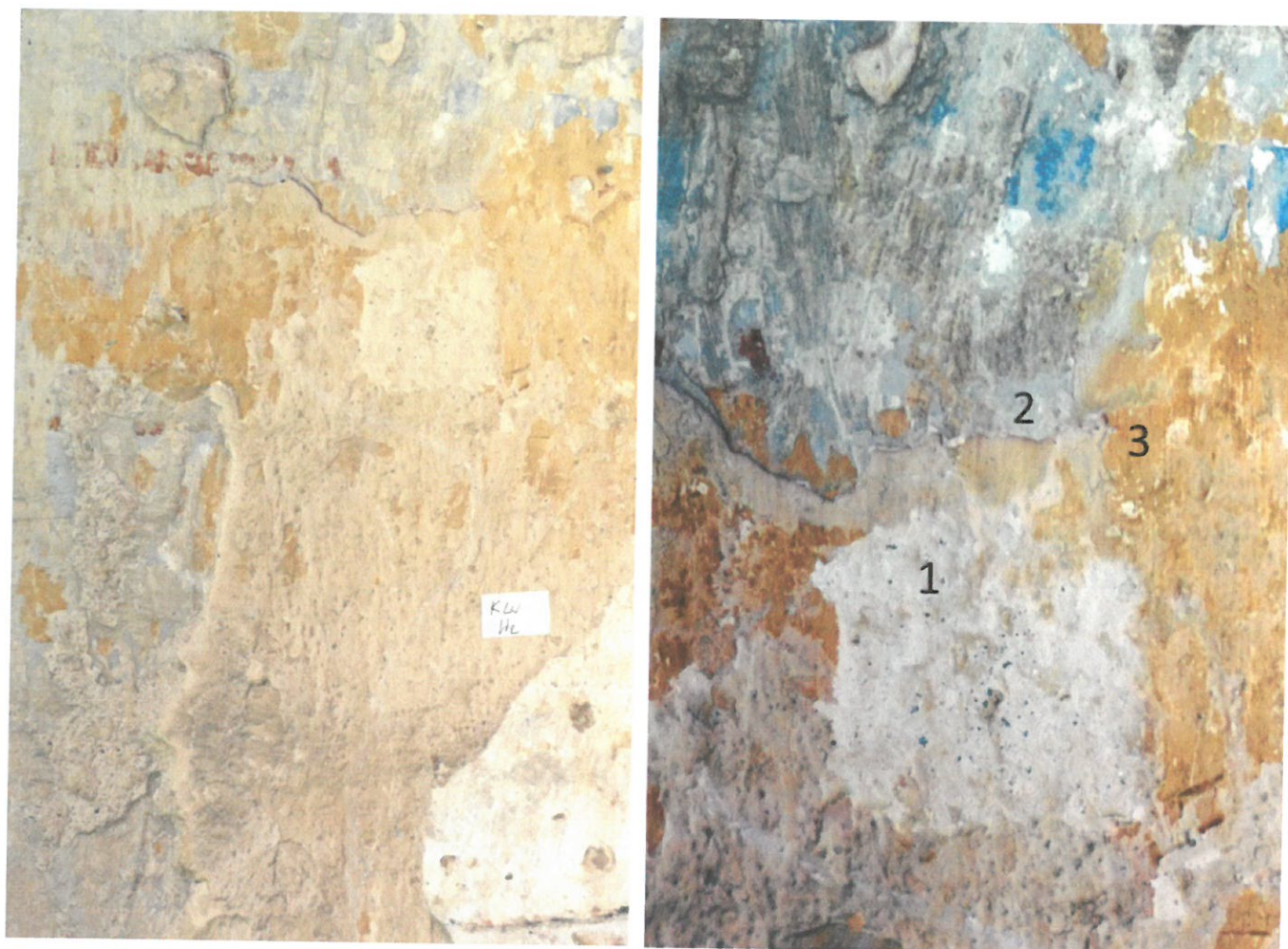

Odkrywka i naszlif w1.

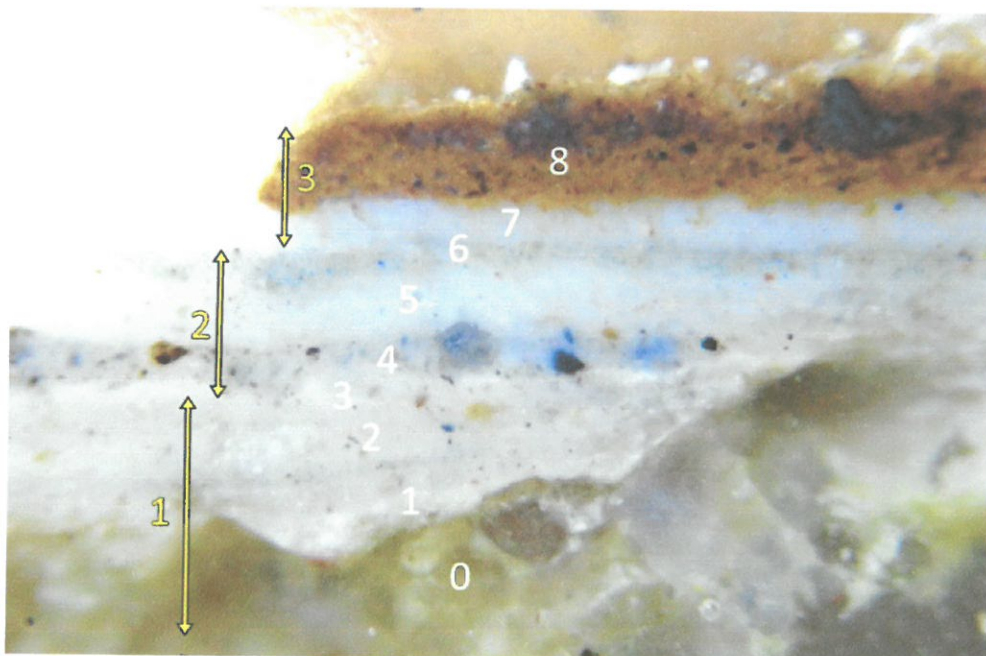
Tab. 4. Stratygrafia warstw, odkrywka w1- ściana południowa

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	spoina	--
1	I	pobiała	biały
2	II	zaprawa gliniana	brązowy

W pierwszej warstwie na wątku ceglanym występuje pobiała, na niej gruba gliniana zacierka.

Odkrywka w2 i jej zbliżenie. Na pobiale liczne warstwy malarskie. Jako pierwsza występuje warstwa pobiał, na niej dekoracje malarskie ornamentalne na niebieskim tle, w trzeciej warstwie chronologicznej kolor ugrowy na pobiale.

Przekrój przez wierzchnie warstwy odkrywki kw. Widać pobiałę- (grupa 1), błękitny ornamentu (grupa 2) i później ugrowy (grupa 3) na pobiale.

Tab. 5. Stratygrafia warstw, odkrywka w2- ściana południowa- ornament.

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	tynk	--
1	I	pobiała	biały
2	II	pobiała	brązowy
3	IV	pobiała	biały
4	IV	warstwa malarska	niebieski
5	V	pobiała	biały
6	V	warstwa malarska	niebieski
7	VI	pobiała	biały
8	VI	warstwa malarska	ugrowy

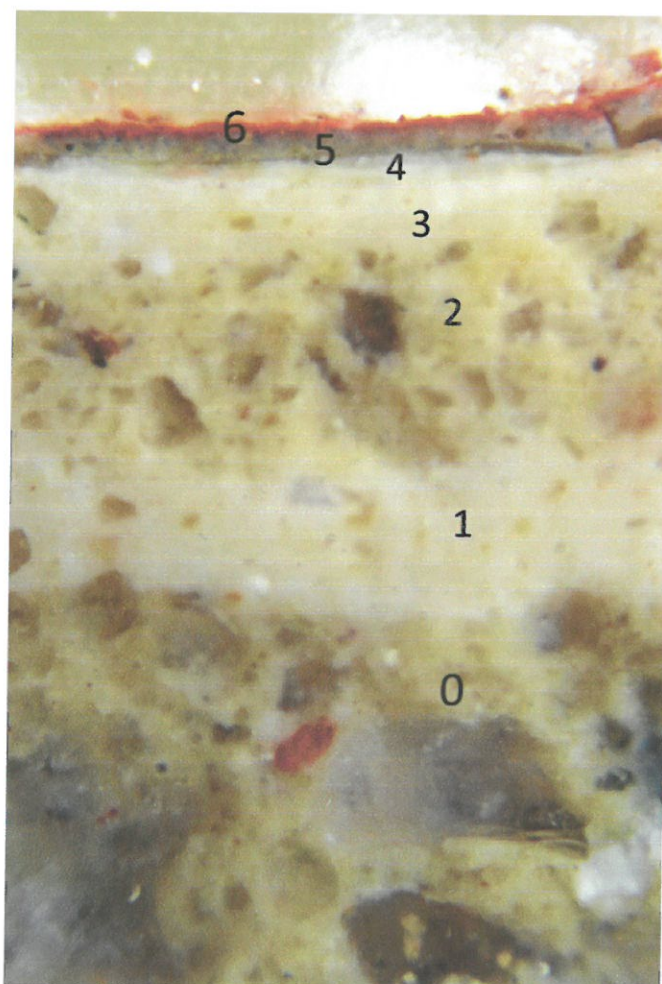
W pierwszej warstwie na wątku ceglany występuje pobiała, na niej dekoracja malarska ornamentalna.

Widok ogólny fragmentu ściany, odkrywka k3 i jej zbliżenie. Widoczna szablonowa wielobarwna dekoracja. Pod dekoracjami grube warstwy pobiał.

Tab. 6. Stratygrafia warstw, odkrywka w3- ściana południowa- ornament

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	tynk	—
1	I	pobiała	biały
2	II	pobiała/zacierka	biały
3	IV	pobiała	biały
4	IV	pobiała	biały
5	V	warstwa malarska	niebieski
6	V	warstwa malarska	czerwony

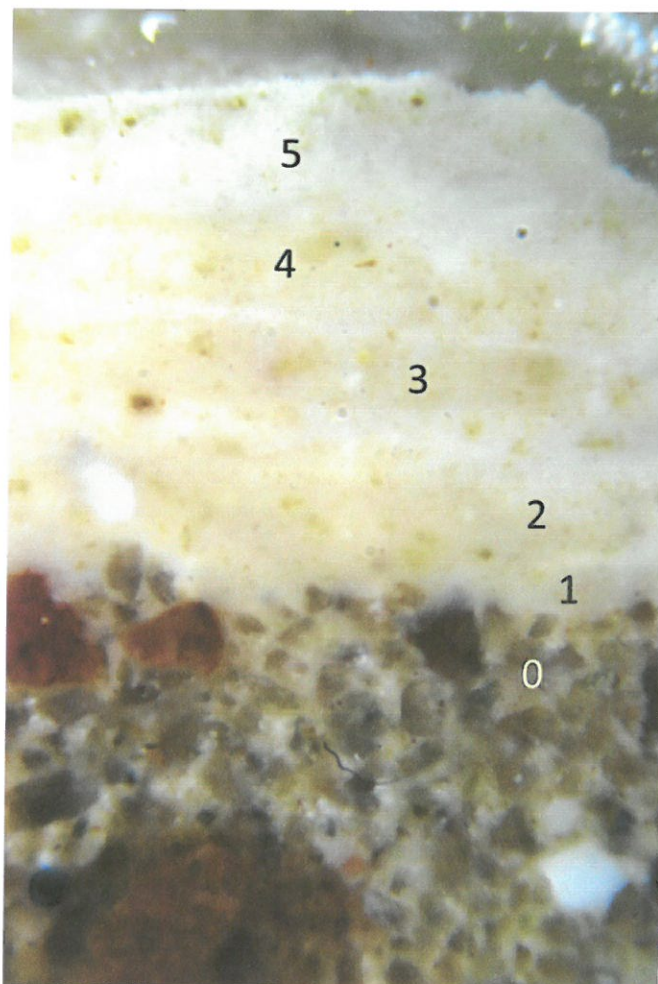
Przekrój z warstwy dekoracji.

Kontynuacja dekoracji ornamentalnej.

Tab. 7. Stratygrafia warstw, odkrywka w3- ściana południowa- warstwy początkowe pod ornamentem

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	tynk	--
1	I	pobiała	biały
2	II	pobiała	biały
3	IV	pobiała	biały
4	IV	pobiała	biały
5	V	pobiała	biały

W pierwszej warstwie na wątku ceglanym występują liczne pobiałe- świadczy to o tym, iż pomieszczenie było wielokrotnie „bielone”.

Odkrywka w4 i jej zbliżenie- belka nadproża. Widoczny błękit na drewnie, dalej ugier na grubych pobiałach.

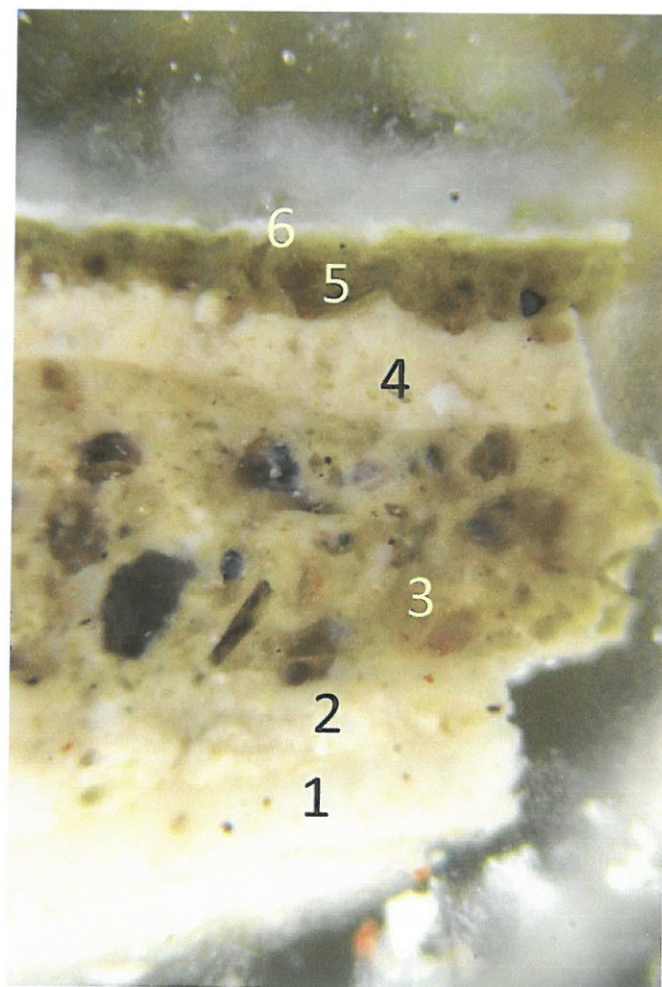
Odkrywka k5- na cegle widoczne liczne pobiałe.

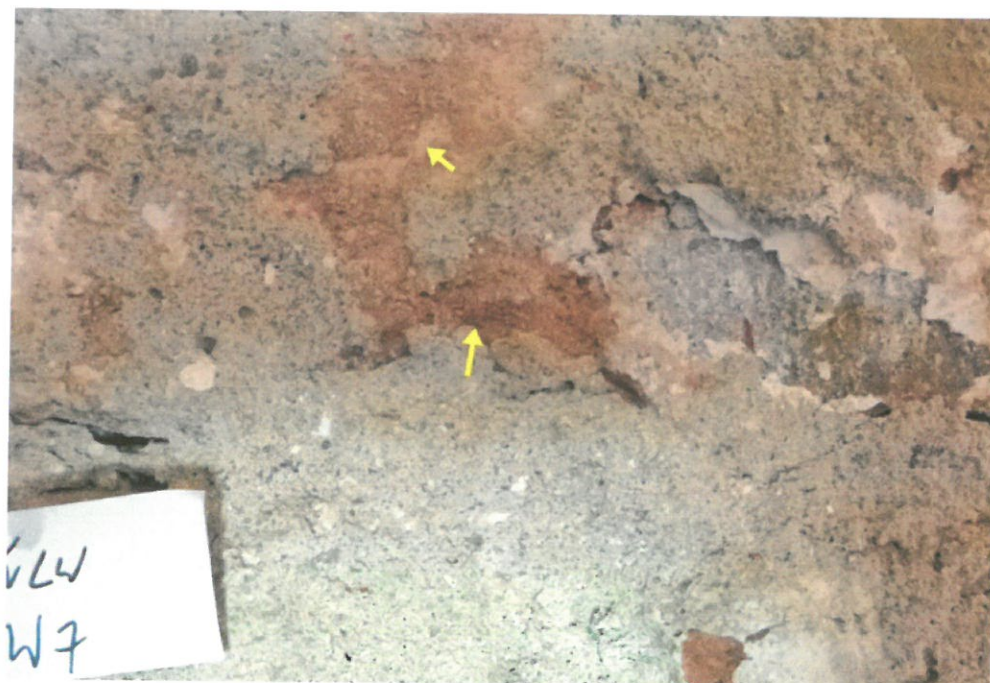

Widok odkrywek w6 i w7 oraz zbliżenie.

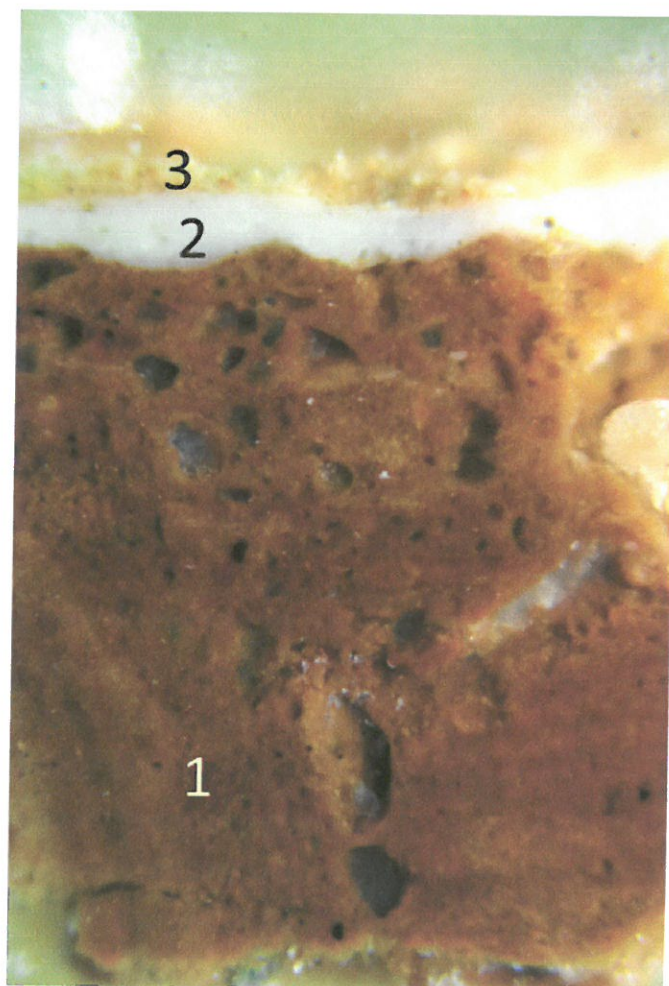

Przekrój próbki pobranej z ościeża
pierwotnego otworu wejściowego.
Widoczne liczne pobiały i wtórne
zacierki oraz na wierzchu kolor ugrowy
(warstwa nr 5)

Zbliżenie odkrywki w7- strzałką zaznaczono zaprawę glinianą.

Tab. 8. Stratygrafia warstw, odkrywka w7- ściana wschodnia- warstwy początkowe

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
1	I	tynk gliniany	brązowy
2	II	pobiała	biały
3	II	warstwa malarska	ugrowy

Drzwi wejściowe.

Widok drzwi awers i rewers. Od wewnątrz wykonano odkrywkę i pobrano próbkę d1.

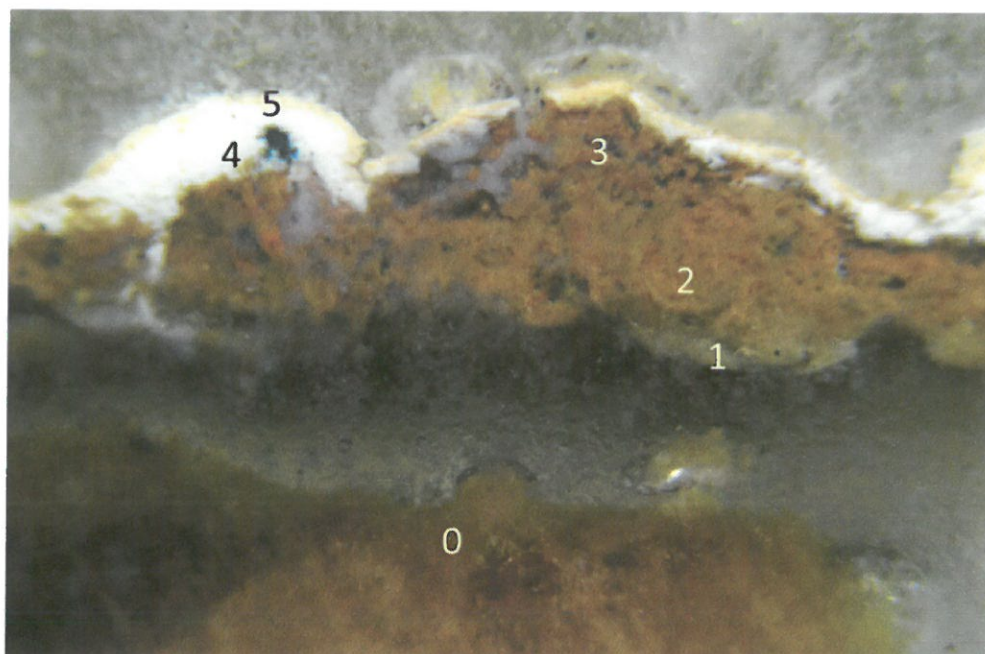

Odkrywka d1.

Tab. 9. Stratygrafia warstw, odkrywka d1-drzwi

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	drewno	-
1	I	podkład	biały
2	I	pobiała	ugrowy
3	II	warstwa malarska wtórna	brązowy
4	III	warstwa malarska wtórna	biały
5	IV	warstwa malarska wtórna	beżowy

Na drewnie znajduje się biały /jasny/ podkład, a na nim warstwa ugru.

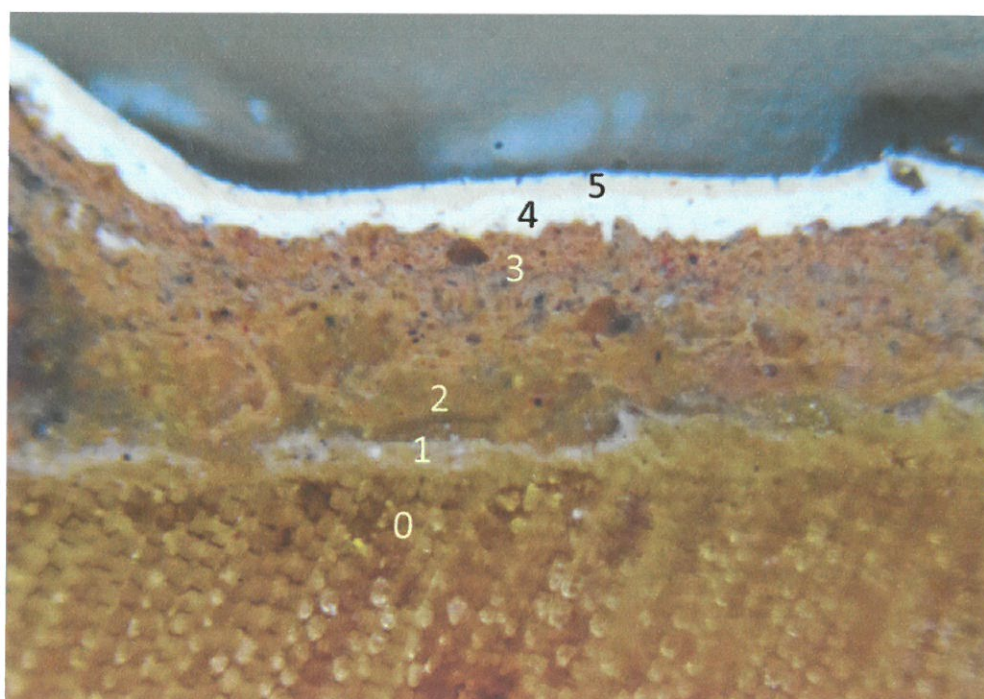
Przekrój próbki d1. Widoczne dwie warstwy podobne, ugrowa i brąz na początku, ale pod nimi bardzo cienka warstwa białego koloru, prawdopodobnie to podkład scalający, niewidoczny na odkrywkach.

Odkrywka d2- ościeżnica drzwi

Tab. 10. Stratygrafia warstw, odkrywka d2-ościeżnica drzwi

Nr warstwy	faza chronologiczna	charakterystyka warstwy	kolor
0	I	drewno	-
1	I	podkład	biały
2	I	pobiała	ugrowy
3	II	warstwa malarska wtórna	brązowy
4	III	warstwa malarska wtórna	biały
5	IV	warstwa malarska wtórna	beżowy

Odkrywka i naszlif potwierdzają kolorystykę drzwi. Na drewnie znajduje się biały /jasny/ podkład, a na nim warstwa brązu.

Podsumowanie

Elewacje

Badania wykazały, iż kaplica może być znacznie starsza niż piszą o niej niektórzy badacze. Świadczy o tym podcięta spoina a także czerwone scalenie wątku spotykane już w gotyku w najstarszej warstwie bezpośrednio na zaprawie do spoinowania. W kolejnych latach ściany kaplicy do wysokości okapu były powlekane pobiałami malowanymi na czerwono. Scalenie to wykonano, co najmniej trzykrotnie licząc ostatnią współczesną warstwę. Na pewno w obecnym kształcie część późniejsza o wyrażnie innej cegle nigdy nie była tynkowana ani powlekana pobiałami. Efektem XIX –wiecznego remontu jest zaślepienie ostrołukowego otworu od wschodu i wybicie nowego od zachodu, większego, a także przypuszczalnie okien (bez badań architektonicznych trudno to stwierdzić).

Analizując fotografie z 1990 roku można przypuszczać, iż pierwotnie dach kryto dachówką mnich mniszka.

Wnętrze

Pierwsze warstwy na wątku ceglanym to same pobiałły. Może ich być 6-8 i są do siebie podobne. W kolejnej fazie pojawia się dekoracyjne wymalowanie wielobarwne na jasnym niebieskim tle. Dekoracje są szablonowe i zajmują obszar we wnękach okiennych do wysokości 2m. ornament zamyka fryz, powyżej jest już tylko niebieskie tło. Po za wnękami nie odnaleziono śladów występowania tych wymalowań. Możliwe, iż jest to bogate wymalowanie z okresu przebudowy kaplicy w XIX.

W warstwie równoległej ornamentom występują niewielkie partie tynku glinianego, pokrytego pobiałami. Niewykluczone, że mogły to być doraźne naprawy. Ostatnia warstwa malarska, jaka występuje na nawarstwieniach to ugrowa farba kredowa na wapiennej pobiale. Pokrywa się z obszarem ornamentów, ale także resztki występują na ścianie północnej, wschodniej i między oknami.

Drzwi wymalowano z obu stron w kolorze ugrowym, wg NCS S3030-Y20R

mgr Mirosław Cholewka

DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW

NR DYPL. 2163/UMK

6.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Przed rozpoczęciem prac powinno się trwale wygrodzić obiekt i usunąć dobudowane drewnutnie oraz składowane przy ścianie północnej drewno na opał. Po za efektem oszpecania kaplicy, dobudówki i składowanie drewna rodzą niebezpieczeństwo przypadkowego pożaru a także wpływają na podniesienie poziomu wilgoci elewacji i wewnątrz.

Wszelkie prace na elewacjach jak i we wnętrzach należałoby poprzedzić naprawą dachu. Jego stan jest zadowalający nie mniej dachówki należałoby oczyścić i całość przełożyć, uzupełniając braki i uszczelniając przy tym kalenicę, na której widać ubytki.

Elewacje

Budynek przez wiele lat nieużytkowany, nie był kompleksowo remontowany /widać doraźne naprawy/, jest zaniedbany i w pewnym stopniu zdewastowany. Elewacje z uwagi na bliskość ruchliwej ulicy oraz sąsiedztwo wielu budynków opalanych węglem są brudne od kurzu i pyłów, miejscami wręcz czarne. Obecność składowanego drewna spowodowała powstanie miejsc szczególnie zawilgoconych i silnie porośniętych glonami. Generalnie brak odprowadzenia wody z dachu powoduje silne zawilgocenie strefy przyziemia i stymuluje liczne procesy niszczące watek ceglany.

Nietrwałość materiału, zarówno zapraw tynkarskich, murarskich jak i spoin widać w postaci zdegradowanych tynków (współczesnych jak i starszych), rozluźnionego wątku ceglanego widocznego w partiach sterczyn i ażurowych fryzów, a także słabych i osypujących się spoin na wszystkich elewacjach.

Innymi zniszczeniami są miejscowe ubytki cegieł słabo wypalonych (zlasowanych), łaty cementowe i uzupełnienia oraz uszkodzenia o charakterze dewastacji- liczne uchwyty, gwoździe poobijane cegły przy wejściu, i miejscowo na od strony składowanego drewna, liczne drobne zabrudzenia farbą

W nadprożach okien widać pionowe zarysowania, a także łuk nad drzwiami jest zarwany.

Widok elewacji od ulicy.

Widok dachu i górnych partii elewacji. Na sterczynach widoczne cementowe łąty oraz uszkodzony detal ażurowy pomiędzy nimi.

Widoczne uszkodzenia od strony dachu. Słabe uszczelnienie na styku ściany i dachówki oraz miejscowo wysunięta dachówka.

Połać dachu w latach 90-tych, widać znaczne zniszczenia, dach najpewniej był naprawiany, ale nie odnotowano tego.

Widok elewacji
wschodniej. Bogata
roślinność wokół
podwyższająca
poziom wilgoci
elewacji.

Drzwi

Generalnie drzwi są bardzo złym stanie zachowania, można wręcz opisać je, jako destrukcyjne. Aktualnie zdemontowane ze względu na wyeksploatowanie i znaczne ubytki w dolnej partii, są silnie porażone przez drewnojady i grzyby. Okucia są pokryte grubą warstwą korozji. Podobny jest stan ościeżnicy, pozostawiono ją na miejscu tylko dzięki dużemu przekrojowi drewna i jako element pomocniczy do przykręcenia płyty OSB zamykającej wewnątrz.

Fragment dolnej partii drzwi.

Wnętrze

Podobnie jak elewacje wnętrze jest zniszczone. Tutaj z kolei można wskazać więcej przyczyn o charakterze dewastacyjnym. Przede wszystkim widać to na obtłuczonych i porysowanych tynkach. Kaplica posiadała okno. Obecnie jest ono zaślepienie, płytą OSB, brak ramy jak i ościeżnicy. Przypuszczalnie okno było drewniane, a stan na tyle dobry, że zostało wymontowane. W 1990 roku w trakcie sporządzania karty zabytku, kaplica nie posiadała już okna.

W górnych partiach nad nadprożami okien i drzwi widać spękania, ogólnie tynki i pobiły osypują się, z uwagi na brak wentylacji wewnątrz panuje wilgoć.

Widok ściany północnej oraz zbliżenie wątku

Widok ściany zachodniej ze zniszczoną ościeżnicą

Pod grubą warstwą osypanych tynków i różnego rodzaju gruzu zachowała się szczątkowo posadzka ceglana. Cegły ułożone na płasko, na piasku, bez wyraźnego wątku.

Przewidywane efekty prac

Biorąc pod uwagę wartość historyczną oraz stan zachowania przyjęto następujące założenia konserwatorskie:

- należy zachować wszystkie nawarstwienia historyczne, które w obiekcie zostały stwierdzone lub ujawnią się w trakcie prac, przeprowadzić konserwację z zachowaniem w maksymalnym stopniu wszystkich oryginalnych materiałów: drewna, cegieł, zapraw i kamieni, usunąć tylko zniszczone oraz wadliwe użyte w trakcie prac w XX w,
- przywrócić oryginalnym materiałom budowlanym ich pierwotne właściwości, w pracach konserwatorsko-restauratorskich zastosować materiały o właściwościach zbliżonych do oryginalnych.

Celem bezpośrednim prac powinno być przywrócenie pierwotnych materiałów, walorów estetycznych oraz zabezpieczenie obiektu przed działaniem czynników niszczących.

7.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Prace konserwatorskie powinny mieć charakter zachowawczy zwłaszcza na elewacjach, we wnętrzu natomiast należy dążyć do utrwalenia zachowanego wystroju, bez znacznych rekonstrukcji z wyjątkiem scalenia zachowanych dekoracji ornamentalnych.

Należy pozostawić wszystkie nawarstwienia historyczne na elewacjach zwłaszcza pierwotne malowanie wątku na czerwono, późniejsze pobiałe i czerwienie po za ostatnią współczesną warstwą zacierki tynkarskiej i bordowej farby. Podobnie we wnętrzach- usunąć cementowe uzupełnienia oraz ugrową kredową farbę na pobiale, pozostałość wymalowań i pobiał poddać konserwacji.

Aby budynek trwale zabezpieczyć należy wykonać nowe okno i drzwi, na podstawie odrębnego projektu zatwierdzonego w WUOZ. Drzwi wykonać na wzór istniejących, obecne to destruk. Wykorzystać istniejące /dobrze zachowane/ okucia i pomalować w kolorze grafitowym.

Elewacje.

1. Usunięcie osypujących się wtórnych tynków, wszelkich łat cementowych - odkucie bez uszkodzania podłoża, niepotrzebnych elementów metalowych, gwoździ itp.
2. Dezynfekcja preparatem grzybo- i glonobójczym w miejscach widocznego wzrostu, zwłaszcza od północy i w partiach przyziemia.
3. Wykonanie przeszyć pęknięć metodą wklejania prętów spiralnych typu Helifix lub inną równoważną.
4. Wykucie całkowicie zdeintegrowanych cegieł, oraz zniszczonych w stopniu powyżej 50% powierzchni, usunięcie silnie wykruszających się i zdestruowanych spoin.
5. Oczyszczenie lica z nawarstwień brudu i glonów metoda delikatnego piaskowania z dobranym na podstawie prób kruszywem i ciśnieniem roboczym. Wszelkie nawarstwienia dekoracyjne po za ostatnią warstwą tynku cementowo- wapiennego pomalowanego bordową farbą, powinny być pozostawione, dlatego istotne jest przeprowadzenie prób zwłaszcza doboru odpowiedniego kruszywa.
 - a. Oczyszczenie ścian z nawarstwień farb, zachłapań zaprawami, nie naruszając spieku cegieł metodami mechanicznymi oraz przez zmiękczenie wodą. Do usuwania farb należy użyć gorącej wody i środków zmydlających farby.
6. Wzmocnienie słabych cegieł, i spoin oraz pozostawionych resztek tynków i wymalowań spoin za pomocą preparatu na bazie estrów kwasu krzemowego typu KSE 300 prod Remmers lub innym równoważnym
7. W partiach widocznego rozluźnienia wątku, zwłaszcza sterczynek i ażurowego fryzu, należy wykonać przemurowanie. W tym celu niezbędne będzie rozebranie do „zdrowego” podłoża, a następnie ponowne wymurowanie z użyciem zaprawy niskoalkalicznej (trasowej).
8. Uzupełnienie ubytków cegieł. W miejscach dużych ubytków należy wstawić cegły całe, /najlepiej rozbiórkowe/ o podobnych parametrach, w przypadku ubytków niewielkich zastosować zaprawy do uzupełnień imitujące ceramikę, np. prod. Remmers lub Optolith, na miejscu dobrać kolor a podczas uzupełnień fakturę.
9. Uzupełnienie ubytków spoin zaprawą wapienno-trasową. Dobrać uziarnienie i kolor, najlepiej z gotowych materiałów np. prod. Optolith lub Remmers.
10. Scalenie kolorystyczne uzupełnień cegieł i spoin farbami mineralnymi np. prod. Keim, Remmers
11. Hydrofobizacja wątku ceglanego, np. Funcosil SNL prod Remmers.
12. Naprawa daszków – naprawa i uzupełnienie daszków wykonanych z blachy.

Wnętrze

1. Usunięcie wtórnych elementów- gwoździe,
2. Usunięcie wtórnych uzupełnień cementowych mechanicznie bez uszkodzania podłoża.
3. Podklejenie odspajających się fragmentów pobiał i dekoracji ornamentальной szpachlówką wapienną
4. Oczyszczenie dekoracji i pobiał z nawarstwień- głównie dotyczy to ogólnych zabrudzeń oraz ugrównej farby na pobiale. Użyć metody komplementarne, np. usuwanie na sucho skalpelami, szczoteczkami, pędzlami, złuszczenie i wycieranie gumką chlebową.
5. Wzmocnienie całości pozostawionych resztek tynków i wymalowań, spoin,, pobiał za pomocą preparatu na bazie estrów kwasu krzemowego typu KSE 300 prod Remmers lub innym równoważnym.
6. Przemurowanie rozluźnionego wątku, ubytków, naprawa ościeży otworów okiennego i drzwi. Cegły dobrane wymiarem do oryginału, do murowania użyć zaprawę trasową.
7. Wykonanie przeszyć pęknięć metodą wklejania prętów spiralnych typu Helifix lub inną równoważną.
8. Uzupełnienie ubytków spoin w kolorystyce i uziarnieniu jak pierwotna fuga zaprawami na bazie wapna trasowego.
9. Uzupełnienie pobiał oraz scalenie dekoracyjnego wymalowania metodą punktowania lub kreski. Używać tempery lub farby krzemianowe, do pobiał farbę wapienną.

Posadzka ceglana.

Na podstawie zachowanych fragmentów posadzki wykonać inwentaryzację i odtworzyć z podobnego materiału.

mgr Mirosław Cholewka
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTEKÓW
NR DYPL. 2163/UMK
Opracował: Mirosław Cholewka